

Unirea Dobrogei cu România

În ziua de 1 octombrie 1878, Rusia a ocupat Basarabia de Sud, după ce autoritățile române se retrăseseră din cele trei județe - Ismail, Cahul și Bolgrad. „Totul s-a petrecut în cea mai deplină ordine”. În felul acesta, se făcuse primul pas „pentru îndeplinirea dispozițiilor Tratatului de Pace de la Berlin”.

Duminică, 8 octombrie, a avut loc intrarea solemnă a trupelor române victorioase în capitala țării, București. Întreaga procesiune, pornită de la bariera Herăstrău, a fost grandioasă. La rondul al doilea de la Șosea fusese ridicat un mare Arc de Triumf - menit a indica „începutul căii de intrare a trupelor în Capitală”. În amintirea faptelor de eroism în războiul independenței, se schimbaseră denumirile unor artere centrale ale Bucureștilor. Strada principală (Podul Mogoșoaiei) luase numele de Calea Victoriei, alte străzi se numeau Grivița, Plevna, Smîrdan, Rahova. În zilele următoare au început pregătirile în vederea unirii Dobrogei cu România. La 15 octombrie a fost promulgată o lege prin care se puneau la dispoziția Guvernului un milion de lei pentru „luarea în stăpânire a Dobrogei și pentru primele organizări din acea provincie.”

Delegația română pe lângă comisia europeană ce trebuia să fixeze frontiera româno-bulgară, era alcătuită din Mihail Pherekyde, delegat civil, și din coloneii Slăniceanu, Arion și Fălcoianu. La Palat, Domnitorul stabilea, cu ministrul de război, generalul Alexandru Cernat, dispozițiunile pentru ocuparea militară, în primă etapă, a Dobrogei. O întreagă divizie de trupe urma să fie concentrată la Brăila, gata să înceapă marșul (de data aceasta pașnic) peste Dunăre. I.C. Brătianu și M. Kogălniceanu au pornit-o, prin Călărași, spre Silistra, unde urmau să întâlnească pe membrii comisiei europene rizați să stabilească noua fruntarie dobrogeană. De acolo, Kogălniceanu își continua drumul la Galați, unde trebuia să reprezinte România la întrunirea Comisiei Europene a Dunării. La 28 octombrie, prim-ministrul Brătianu comunica Principelui Domnitor, la București, că fusese fixat de către comisia europeană primul punct al frontierei româno-bulgare, la „distanță de 800 metri spre răsărit de porțile Silistrei”, astfel că „poziția dominantă Arab-Tabia cade în partea României”.

Rusia își exprima dorința ca dispozițiile Convenției româno-ruse din 4 aprilie 1877 să fie deja extinse și asupra Dobrogei românești. Guvernul român a răspuns, firește, că acest lucru va fi acceptat numai după preluarea provinciei sud-dunărene.

Rămânea lucru stabilit ca Domnitorul României să participe în persoană, în fruntea armatei, la luarea în stăpânire a Dobrogei. Într-un Consiliu de Miniștri, prezidat de Domnitor, la 10 noiembrie 1878, s-au fixat „normele pentru luarea în stăpânire a Dobrogei”. Pe de altă parte, s-a stabilit ca ministrul Kogălniceanu să comunice consulului rus la București că Guvernul român trebuie să intre în stăpânirea Dobrogei înaintea deschiderii Parlamentului, mai cu seamă că „fără Parlament nu se putea încheia o nouă Convenție de trecere a trupelor ruse prin teritoriul românesc”.

Urmare a acestor ferme demersuri diplomatice, la 12 noiembrie, seara, sosea noutatea că „cererile românești au fost admise de Guvernul imperial” și că „s-a dat ordin autorităților rusești din Dobrogea să predea administrația în mâinile românilor”. Concret, ministrul rus Giers expediasse baronului Stuart, la București, telegrama următoare: „... Neavînd în vedere decît stricta executare a Tratatului de la Berlin, fără nici un gînd ascuns și presupunînd că Guvernul român are același sentiment, consimțim la amendamentul propus de Kogălniceanu (intrarea în vigoare a dispozițiilor Convenției din 4 aprilie și pentru Dobrogea numai după ce România lua în posesie respectiva provincie). Informează pe Belozeskovici că poate să procedeze la remiterea Dobrogei”. Tot în acele zile, Domnitorul Carol a primit în audiență de rămas bun pe generalii ruși Cerkasov și Nikitin. Întregul Stat Major al armatei ruse pleca din România, strămutîndu-și Cartierul General în Basarabia. Concomitent, se strămuta „și întreaga linie de etape”. 13 noiembrie. Principele Domnitor și prim-ministrul Brătianu stabileau ultimele dispoziții pentru intrarea armatei în Dobrogea. Brătianu îl preceda pe Domnitor la Brăila. În urmă, Kogălniceanu și Principele Carol au redactat Proclamația către locuitorii Dobrogei și Ordinul de zi către armată. Au fost numiți primii noi prefecți: la Tulcea - N. Opran, la Constanța - G. Ghica. Comisar pentru chestiunile trecerii Dobrogei în stăpînire românească a fost numit tot N. Catargiu - „care supraveghease descărcarea afacerilor din Basarabia”. Proclamația Domnitorului României către dobrogeni, datată 14 noiembrie 1878, era o afirmare, era o asigurare și era un îndemn: „Locuitori de orice naționalitate și religie, Dobrogea - vechea posesiune a lui Mircea cel Bătrîn - de astăzi face parte din România. Voi de acum atîrnați de un Stat unde nu voința arbitrară, ci numai legea dezbătută și încuviințată de națiune hotărăște și ocîrmuiește. Cele mai sfinte și mai scumpe bunuri ale omenirii: viața, onoarea și proprietatea sînt puse sub scutul unei Constituții pe care ne-o rîvnesc multe țări străine. Religîiunea voastră, familia voastră, pragul casei voastre vor fi apărute de legile noastre și nimeni nu le va putea lovi, fără a-și primi legitima pedeapsă... Armata română, care intră în Dobrogea, nu are altă chemare decît a menține ordinea și, model de disciplină, de a ocroti pașnica voastră viețuire. Salutați dar cu iubire drapelul român, care va fi pentru voi drapelul libertății. drapelul dreptății și al păcii. În curînd provincia voastră, pe cale constituțională, va primi o organizațiune definitivă. care va ține seama de trebuințele și moravurile voastre, care va așeza pe temelii statornice poziția voastră cetățenească. Iubiți țara la a cărei soartă este lipită de acum și soarta voastră”. 14 noiembrie. După o noapte de călătorie, fără somn, Domnitorul Carol a ajuns în zorii zilei la Brăila. Aci i se pregătise - deși în grabă - o frumoasă primire. Erau de față I.C. Brătianu, comandantul Diviziei militare ce urma să intre în Dobrogea, generalul G. Anghelescu, prefectul județului, ofițeri superiori, primarul în fruntea consiliului

municipal al Brăilei; un numeros public manifesta pentru Suveranul României.

În cadrul ceremoniei de rigoare, cu discursuri și urale din partea gazdelor, Principele Carol s-a adresat spontan asistenței: „Prima bombă, aruncată asupra Brăilei, a fost semnalul de război; bateriile de la Calafat au răspuns la ea în aceeași zi! Prin luptele de dincolo de Dunăre s-a întărit neatârarea și mărirea României; azi trecem a doua oară Dunărea, însă în pace și liniște, spre a lua în stăpânire o țară pe care armata noastră a câștigat-o prin eroismul său!”.

După încheierea acelei scurte festivități, Domnitorul a încălecat roibul său preferat și a mers la locul unde era înșiruită Divizia militară. Pe un timp întunecoas și umed, cu străzi noroioase, Principele a străbătut orașul călare în fruntea trupelor, apoi le-a trecut în revistă și s-a citit Ordinul de zi:

„Soldați!

Puterile Mari europene, prin Tratatul de la Berlin, au unit cu România

Dobrogea, această veche posesiune a părinților noștri de mai înainte.

Azi veti pune piciorul pe acest pământ care devine din nou românesc! Însă acum veți merge în Dobrogea, nu în calitate de cuceritori, ci de amici, ca frați al locuitorilor, care de azi înainte sînt concetățenii noștri.

Soldați! În această nouă Românie veți găsi o populație care în cea mai mare parte este deja românească. Însă veți găsi și locuitori de alt neam și alte credințe. Toți aceștia, care devin membri ai Statului român, au aceleași drepturi la protecțiunea și la dragostea voastră...

Așadar, drum bun soldați și Dumnezeu să vă aibă în pază.

Gîndul meu vă însoțește neînterupt.

Trăiască România!”

Pe o movilă din apropiere și în fața unui altar de cîmp, episcopul Dunării de Jos, Melhisedec, înconjurat de clerul său, a oficiat un *Te-Deum*. Apoi, Principele Domnitor, călare, în fruntea Diviziei, a străbătut centrul orașului, salutat de miile de brăileni ieșiți să întâmpine cortegiul.

Trecerea Dunării s-a făcut cu vapoarele. Domnitorul, Brătianu și alte oficialități s-au îmbarcat pe vasul „Ștefan cel Mare”.

Încă de dimineață flutura steagul românesc pe malul drept al Dunării. Fusesse instalată acolo la repezeală și o stație de telegraf. De asemenea, erau prezenți mulți dobrogeni - mahomedani, români, bulgari - în așteptarea momentului trecerii Dunării de către trupele române.

Domnitorul și prim-ministrul Brătianu au debarcat la Ghecet, în uralele noilor supuși,

Principele și consilierul său prețuit „călcau astfel întâia oară pe o bucată de țară transdanubiană ce revenea la matca română”. De aci, Domnitorul României a urat „drum bun” trupelor, care porneau spre Măcin, cu steagurile tricolore flăcărînd și în sunetele imnului național.

Principele Carol revenea în Capitală, unde îl aștepta Kogălniceanu cu textul Mesajului Domnesc pentru deschiderea Corpurilor Legiuitoare.

La 15 noiembrie, Comisiunea din Tulcea „îndeplinea în modul prescris predarea administrației civile rusești din Dobrogea, în mâinile autorităților românești”.

Curînd, Guvernul Brătianu-Kogălniceanu - atît de solicitat în cei doi ani trecuți - a intrat într-o inevitabilă criză ministerială, dar din cu totul alte cauze decît chestiunile Basarabiei și Dobrogei. Mihail Kogălniceanu a ieșit din Guvern la 25 noiembrie 1878. Vorba lui Schiller -Maurul își făcuse datoria, și de această dată, Maurul putea (trebuia) să plece. Și a plecat... ministru plenipotențiar al României la Paris...

I.C. Brătianu și-a refăcut Cabinetul, în coaliție cu alte forte și personalități politice, și s-a așternut pe guvernare, pînă în anul 1888, cu o singură mică „vacanță” de două luni de zile, imediat după proclamarea Regatului (la 14 martie 1881). Iată cum relatea Domnitorul Carol scurtul interimat al fratelui Dumitru Brătianu: „Spre marea uimire a Regelui, I. Brătianu își dă demisia, motivînd-o în mod așa de stăruitor cu trebuința sa de odihnă, încît Regele nu poate să i-o refuze. I. Brătianu propune ca urmașul său pe fratele său Dumitru Brătianu, ministru la Constantinopol.

Regele primește bucuros această propunere, însă spune lui I. Brătianu că îl consideră pe fratele său numai ca înlocuitor că își rezervă dreptul de a-l rechemă în curînd în capul afacerilor, deoarece e încă departe de a-și fi împlinit misiunea. E adevărat că contururile exterioare ale Regatului sînt trase, însă opera internă nu este complectă și Brătianu are mult de lucru pentru dezvoltarea sănătoasă a patriei sale”.

I.C. Brătianu a revenit, în adevăr, la conducerea treburilor țării cu un Guvern care a durat din 9 iunie 1881 pînă la 22 martie 1888. În acești din urmă șapte ani a prezidat cu autoritate și cu folos procesul consolidării Regatului Român. „Cucerirea Plevnei interne”, însă - după una din acele inspirate expresii ale lui C.A. Rosetti - s-a dovedit mult mai anevoioasă. Prea lunga guvernare aduce în adevăr un omagiu de continuitate și de stabilitate în administrarea țării. Însă în mod inevitabil și expune, compromite, uzează. Din acest punct de vedere, este regretabil că I.C. Brătianu nu s-a retras la timp de la putere. În consecință, a trebuit să demisioneze în plină criză internă, cu agitații ce cochetau cu războiul civil. Din acest punct de vedere, bătrînețele i-au fost triste marelui bărbat de Stat Ion C. Brătianu. Fiul său, Ionel, l-a întrecut în strălucire... dar și în noroc; lui pînă și moartea i-a venit la timp, în plină apoteoză, în noiembrie 1927, fiindcă ne este imposibil să ne imaginăm ctitorul României Mari asistînd - bătrîn și neputincios - la ravagiile crizei economice, la autorestaurarea lui Carol Caraiman pe Tronul României, la ciopîrțirea României în dramatica vară a anului 1940.

Un adversar respectabil al Brătienilor, conservatorul junimist Titu Maiorescu, a făcut

cel mai reușit portret în alb și în negru (cu lumini și cu umbre) al artizanului Independenței absolute de Stat și al Regatului, care a fost Ion C. Brătianu. În *Istoria contemporană a României (1866-1900)*, Titu Maiorescu are aceste două caracterizări antologice. Prima: „Oricâte întâmpinări se pot face și le-am făcut și noi în paginile precedente în contra acțiunii politice a Guvernului liberal din acea epocă, meritul lui Ion Brătianu de a fi participat la război și de a fi provocat proclamarea și recunoașterea Regatului, rămân covârșitoare. Numele său este pentru totdeauna împreunat cu cel mai mare eveniment al Istoriei noastre contemporane”.

A doua: „Ion C. Brătianu, dominat de simțămîntul omnipotenței sale, se arată tot mai rar la Cameră; la atacurile opoziției ori nu răspunde deloc, ori răspunde cu violență; pe Fleva îl numește «butoi fără fund», lui Kogălniceanu îi zice că-i dă «tot ce cere». Închis în micul cerc al unei camarile de familiari, el se ocupă cu toate amănuntele administrației și devine tot mai insensibil la observările puținilor membri independenți din partid, cu cît toți ceilalți l-au deprins la cea mai oarbă supunere...

Și Ion C. Brătianu tot nu vrea să înțeleagă că venise momentul retragerii, venise de mult. Uitînd marele adevăr zis de Bismarck la Versailles în fața detegaților francezi: *la patrie veut être servie et non pas dominée*, el persistă cu orice preț la Guvern, și mulți din partizani sînt convinși că Brătianu e ministru pe viață”.

După Congresul și Tratatul de Pace de la Berlin (1878), Franța și Anglia s-au arătat oarecam dezinteresate de Balcani și de Orient, România resimțea din plin experiența dureroasă avută cu marele aliat din războiul de independență. În atari situații, Guvernul Brătianu, susținut asiduu de Regele Carol, a început să caute o apropiere de Germania și, vrînd-nevrînd, de Austro-Ungaria. Contactele s-au derulat cu încetul, mai întîi în domeniile comerciale, economice și apoi sub aspect politic. Noua orientare politică presupunea destule inconveniente, și toate venind dinspre vecina de la nord-vest. Era greu să ajungi la încheierea unei alianțe cu Austro-Ungaria, care subjugă nemilos românii din monarhia bicefală. Era anevoios să accepți semnarea unui tratat cu imperialo-regalii de la Viena și Budapesta, care în chestiunea Dunării se infiltraseră abuziv, internaționalizînd după bunul lor plac navigația pe marele fluviu pîna la vărsarea lui în Marea Neagră.

Totuși, frica de ruși a pățișilor prim-ministru Brătianu și Rege Carol i-a făcut să semneze, la 30 octombrie 1883, Tratatul secret cu Puterile Centrale, grupate în Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria, Italia). Diplomația austro-ungară a încercat atunci să introducă în textul negociat al Tratatului - cu referire expresă la România și la Austro-Ungaria - „obligăția de a nu tolera nici un fel de acțiune politică îndreptată împotriva intereselor celui alt Stat”. I.C. Brătianu a protestat, sub motivația că ar fi cel puțin imprudent a se exprima o vădită neîncredere tocmai într-un tratat de alianță. Așa a rămas Tratatul secret de la 1883 fără dispoziția înșelătoare prin care Austro-Ungaria voia să se asigure că românii de pe ambele versante ale Carpaților vor putea fi împiedicați să se manifeste într-o Unire”

Acest Tratat - ferecat în seiful Regelui Carol - a fost reînnoit de trei ori: la 1892, 1902 și, ultima oară, la anul 1913, în timpul războaielor balcanice. Existența Tratatului era bănuită de mulți, știută cu siguranță de puțini, Însă numai 2-3 prim-miniștri români au avut cunoștința de conținutul lui. N-a fost adus în dezbaterile Parlamentului din teama că nu va fi ratificat, fiindcă se știa că este absolut nepopular.

Alianța aceasta cu „Centralii” a avut efecte pozitive, în ceea ce privește ieșirea tînărului Regat din izolarea diplomatică în care se afla; mai mult, i-a asigurat României o anume preponderență în sud-estul european; au fost și unele beneficii de natură comercială, economică.

Cu toate acestea, consecințele sale negative au fost mult mai mari. A dus la stagnarea acțiunilor purtate pentru întregirea național-teritorială a României, a îngreunat formele și posibilitățile de ajutorare a românilor asupriți din monarhia austro-ungară. Liderii naționali români din Transilvania așa au și calificat la început Tratatul - ca pe o primă de încurajare a „hegemoniei maghiare”, în detrimentul românilor ardeleni. Presa franceză socotea Tratatul ca pe o crimă de „*lèse-nation*”; gest ignobil de care ar fi putut fi cruțat „nobilul popor român”.

Astfel că, în perspectiva timpului atotjudecător, Tratatul secret încheiat de România cu Tripla Alianță apare ca mergînd împotriva intereselor național-teritoriale și chiar a curentului unionist al mării majorități a românilor. Așa se face că el a fost total inoperant atît la 1914, cînd s-a declanșat războiul mondial, cît și la 1916, cînd a intrat România în acțiunea pentru întregire națională.

Dar ce se mai putea cere unei generații de oameni politici și de bărbați de Stat care făcuseră, într-o viață de om, o revoluție (1848), o țară (1859), proclamaseră independența absolută (1877) și făuriseră Regatul Român (1881)? Generația Brătianu-Kogălniceanu era la apogeu, mai mult nu mai putea da. Grijă, marea lor grijă era să consolideze ceea ce ctitoriseră cu atîta muncă și cu atîtea sacrificii. Abia după ce Regatul Român devenea puternic și înfloritor, se putea gîndi asupra procesului de unitate național-teritorială. Dar porunca aceasta testamentară le era lăsată fiilor și nepoților, cărora le-au trecut mîna norocoasă și au înfăptuit, la rîndu-le, România Mare.

Desigur, fuseseră emoționante și pline de adînci semnificații gesturile românilor transilvăneni, bănățeni și bucovineni de sprijinire a României în războiul independenței absolute. Simbolul căpitanului bănățean Moise Grozea, rănit în două rînduri pe cîmpul de luptă din Balcani, spunea mult, foarte mult; mai cu seamă că astfel de exemple fuseseră cu sutele. Căpitanul erou Moise Grozea scrisese lui Iacob Mureșanu, la Brașov, aceste profetice cuvinte: a spune ungurilor că nu s-au născut încă turcii care să fie în stare să arunce armata Domnitorului Carol peste Dunăre...; n-o să aibă deci ungurii „plăcerea de-a ne vedea aruncați peste Dunăre. Decît aceasta, mai curînd ne pot vedea aruncați peste Carpați”. Frumos, foarte frumos spus, numai că momentul Unirii nu venise încă...

Teoretic, Ion Ghica putea să afirme într-o scriere a sa că „la români aspirațiunea către Unire nu este tendință de mărire sau cotropire, ci este spirit de conservare și de legitimă apărare în contra vecinilor ce-i înconjoară, căci temerea de cotropire și reducerea lor la o stare de inferioritate și umilire este încă mare și le impune datoria de a căuta să devie un *Stat puternic*, ca să-și poată apăra cu succes existența”. Profundă cugetare, în adevăr, pentru anul 1892, dar timpul Marii Uniri nu venise încă...

Regele Carol - cu toate îndemnurile la prudență venite din partea tatălui său, Prințul Carol-Anton, din partea împăraților și cancelarilor occidentali - a sprijinit și apărut pe cât i-a stat în putință drepturile național-culturale ale românilor din Austro-Ungaria. I-a îndemnat să facă „mișcarea memorandistă” și i-a apărut în fața împăratului Franz Joseph, când cu faimosul lor proces din 1894. Pe unul din liderii mișcării naționale din Ardeal, moderatul Teodor Mihali, i-a primit în răstimp de 15 ani de 22 de ori în audiență, dar mai mult decât să-i mărturisească părerea, „convingerea sa intimă că Transilvania se va alipi într-o zi de România, prin împlinirea principiilor de dreptate”, și să-i dea o fotografie cu chipul perechii regale, pe dosul căreia a scris „răbdare și încredere, 1905” - n-a putut face.

Și pentru ca să fim și mai convingători, atunci când susținem că generația de aur a Unirii Principatelor, Independentei și Regatului își rostise în chip exemplar mesajul său, își încheiasă în triumf misiunea istorică, vom apela la două citate adînc grăitoare din opera lui Kogălniceanu. Primul a fost rostit în ședința Parlamentului din 28 septembrie 1878: „... Ce aspirațiuni o să avem noi, românii? Să le avem peste Carpați sau peste Prut? Ar cuteza dl. D.A. Sturdza să îndemne țării sale o asemenea politică revoluționară, și cu asemenea politică credem noi a asigura viitorul patriei noastre? Dumnezeu poate în viitor să plece munții și să usuce riurile, dar noi dacă voim să intrăm și să trăim în pace în familia statelor europene trebuie să ne rostim în lege de a trăi bine și liniștit cu vecinii noștri, cu rușii și cu ungurii, repudiind orice politică de revendicare peste Prut și peste Carpați”.

Al doilea citat este din 1888 și se află cuprins într-o scrisoare adresată Mureșenilor din Brașov, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului „Gazetei Transilvaniei”: „Noi, românii din Regat, un minut n-am fost, nu sîntem fără a împărtăși durerile voastre, fără a simpatiza cu eforturile voastre pentru asigurarea naționalității române, acolo unde Dumnezeu și divul Traian au împlîntat-o, căci știm că atunci, cînd - dar aceasta nu va fi - cînd naționalitatea română ar fi stinsă peste Carpați, nici noi, românii de dincoace de Carpați nu vom avea propria noastră existență națională asigurată...

Facă Dumnezeu și energia voastră, ca jubileul de 100 de ani să se serbeze în mijlocul unei națiuni fericite, adică ajunse la culmea împlinirii dreptelor sale aspirații”.

Astfel numea imperativele timpului său omul politic și istoricul Mihail Kogălniceanu. Ceea ce nu înseamnă că un bărbat politic și un gînditor de talia lui Kogălniceanu n-a întrevăzut Marea Unire a tuturor românilor, n-a luat atitudine dîrză împotriva nedreptăților de care aveau parte românii de peste Carpați, că n-a amendat cu toată

severitatea politica duplicitară a unor oportuniști ca D.A. Sturdza, în problema națională. A protestat, a criticat, a apărut. Dar atât. La zenitul unei vieți glorioase, generația lui Kogălniceanu și Brătianu nu mai putea decât să facă gestul frumos al schimbului de ștafetă către generația următoare, tânără și mai norocoasă, căreia i-a fost dat să realizeze visul visurilor: Unirea cea mare și veșnică.

Cînd, la 1912, a apărut conflictul din Balcani, s-a văzut dintr-o dată deosebirea de vederi, de metodă și de temperament dintre generații. Regele Carol I și prim-ministrul Titu Maiorescu făceau pașii mărunți, prudenți și șovăielnici ai frumoșilor părinți albiți de grijile țării, ținînd timid la întregirea României în direcție exact opusă decât o faceau noii protagoniști ai vieții politice românești, în frunte cu providențialul Ion I.C. Brătianu Bătrînul Rege și venerabilul său consilier se nevoiau să rectifice o fruntarie în Dobrogea, ce l-a făcut pe P.P. Carp să observe cu ironie că el are pămînt mai mult pe moșia de la Țibănești decât fișia dobrogeană obținută de fostul său prieten Maiorescu. Pe cînd Ionel Brătianu lansa la 8 septembrie 1913 faimoasa *Scrisoare-Program* a marilor reforme agrară și electorală și dădea semnalul acțiunii naționale pentru întregirea României.